

**MA'MURIY HUQUQBUZARLIK TO'G'RISIDAGI ISHLARNI
YURITISHDA PROKUROR NAZORATINING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI VA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI**

Yangibayev Aybek Kidirbayevich

**Ichki ishlar organlarining ma'muriy faoliyati kafedrası boshlig'i,
podpolkovnik, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20561437>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlarni yuritish bosqichlarida prokuror nazoratining huquqiy tabiati, maqsadi va qonuniylikni ta'minlashdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Ma'muriy yurisdiksiya organlari tomonidan inson huquq va erkinliklariga rioya etilishi ustidan prokuror nazoratini amalga oshirishning o'ziga xos xususiyatlari ochib berilgan. Shuningdek, bugungi kunda huquqni qo'llash amaliyotidagi ayrim bo'shliqlar ko'rsatilib, prokurorning ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlardagi ishtirokini va ta'sir choralarini takomillashtirish yuzasidan aniq ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ma'muriy huquqbuzarlik, ishlarni yuritish, prokuror nazorati, qonuniylik, ma'muriy jazo, inson huquqlari, ma'muriy yurisdiksiya, prokuror protesti.

Аннотация: В данной статье научно анализируются правовая природа, цели и роль прокурорского надзора в обеспечении законности на стадиях производства по делам об административных правонарушениях. Раскрыты особенности осуществления прокурорского надзора за соблюдением прав и свобод человека органами административной юрисдикции. Также указаны некоторые пробелы в современной правоприменительной практике и разработаны конкретные научно-практические предложения по

совершенствованию участия прокурора и мер его реагирования в делах об административных правонарушениях.

Ключевые слова: административное правонарушение, производство по делам, прокурорский надзор, законность, административное взыскание, права человека, административная юрисдикция, протест прокурора.

Abstract: This article scientifically analyzes the legal nature, objectives, and role of prosecutorial control in ensuring the rule of law during the stages of proceedings on administrative offenses. The specific features of implementing prosecutorial oversight over the observance of human rights and freedoms by administrative jurisdiction bodies are revealed. Furthermore, certain gaps in current law enforcement practice are identified, and specific scientific and practical proposals for improving the prosecutor's participation and response measures in administrative offense cases have been developed.

Keywords: administrative offense, proceedings, prosecutorial control, legality, administrative penalty, human rights, administrative jurisdiction, prosecutor's protest.

ASOSIY QISM (Tahlil va tadqiqot natijalari)

Ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlarni yuritishda prokuror nazoratining asosiy maqsadi – ma'muriy yurisdiksiya organlari va mansabdor shaxslar tomonidan fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini, shuningdek, davlat va jamiyat manfaatlariga rioya etilishini ta'minlashdan iboratdir. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksiga ko'ra, prokuror ma'muriy ishlarni yuritish jarayonida qonunlarning aniq va bir xilda ijro etilishi ustidan nazoratni amalga oshiruvchi asosiy subyekt hisoblanadi [1].

Huquqiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, prokurorning ma'muriy jarayondagi ishtiroki o'ziga xos imperativ xususiyatga ega. O'zbekiston Respublikasining "Prokuratura to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq, prokuror o'z vakolatlari doirasida

ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risida ish qo'zg'atish, ishni ko'rib chiqishda ishtirok etish, jinoyat alomatlari mavjud bo'lgan taqdirda materiallarni tergovga qadar tekshiruv organlariga yuborish hamda ma'muriy yurisdiksiya organlarining noqonuniy qarorlariga nisbatan protest keltirish huquqiga ega [2].

Ilmiy doktrinada prokurorning ma'muriy ishlardagi maqomi borasida turli yondashuvlar mavjud. Ayrim olimlar prokurorni ma'muriy jarayonda faqat kuzatuvchi va inson huquqlarini himoya qiluvchi organ deb hisoblasalar, huquqshunos olimlarning boshqa bir guruhi prokuror o'z vakolatlari doirasida ma'muriy ta'qibni amalga oshiruvchi faol ishtirokchi ekanligini ta'kidlaydilar [3]. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, prokuror nafaqat qonun buzilishlarini qayd etadi, balki ularning kelib chiqish sabablari va shart-sharoitlarini bartaraf etish bo'yicha ta'sirchan choralar (taqdimnoma, ko'rsatma) qo'llaydi.

Bugungi kunda ichki ishlar organlari va boshqa ma'muriy yurisdiksiya idoralari tizimida ish yurituvining raqamlashtirilishi, xususan, "E-Ma'muriy ish" yagona elektron axborot tizimining joriy etilishi prokuror nazorati shakllarini ham transformatsiya qildi [4]. Elektron ma'muriy bayonnomalar rasmiylashtirilayotgan hozirgi davrda prokurordan axborot tizimlaridagi ma'lumotlarning haqqoniyligi, tizimga kiritilayotgan dalillarning (video va audio yozuvlar, elektron hujjatlar) qonuniyligi hamda shaxsga nisbatan asossiz jazo qo'llanilmasligi ustidan masofaviy va raqamli nazoratni amalga oshirish talab etilmoqda.

Shu bilan birga, amaliyotda ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Masalan, huquqbuzarlikni saralashda (kvalifikatsiya qilishda) ma'muriy organ xodimlari tomonidan xatoliklarga yo'l qo'yilishi, ashyoviy dalillarni yig'ish va mustahkamlash tartibining buzilishi, shuningdek, huquqbuzarlikka tortilayotgan shaxsning himoyalaniish huquqi to'liq ta'minlanmasligi holatlari uchramoqda. Bunday vaziyatlarda prokurorning aralashuvi qonuniylikni tiklashning yagona tezkor mexanizmi bo'lib xizmat qiladi [5]. Biroq, amaldagi qonunchilikda prokurorning

barcha toifadagi ma'muriy ishlarda majburiy ishtiroki belgilanmagan, bu esa ba'zan inson huquqlari jiddiy cheklanadigan ishlarda (masalan, ma'muriy qamoq jazosi qo'llaniladigan ishlarda) sudyaning yakka o'zi qaror qabul qilishiga va tortishuvchanlik tamoyilining susayishiga olib keladi.

Shu nuqtai nazardan, ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlarni yuritishda prokuror nazoratining samaradorligini oshirish maqsadida ushbu institutning huquqiy asoslarini yanada takomillashtirish, xususan, jiddiy ma'muriy sanksiyalar qo'llaniladigan ishlarda prokurorning majburiy ishtirokini qonun darajasida mustahkamlash obektiv zaruratga aylanmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi ishlarni yuritishda prokuror nazorati qonuniylikni ta'minlashning muhim kafolati hisoblanadi. O'tkazilgan ilmiy va huquqiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, prokurorning ma'muriy jarayondagi faoliyati nafaqat jazoning muqarrarligini ta'minlashga, balki asossiz ravishda ma'muriy javobgarlikka tortish holatlarining oldini olishga, insonning Konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarini himoya qilishga qaratilgan.

Huquqni qo'llash amaliyotidagi tahlillar va bugungi kundagi raqamlashtirish jarayonlarini inobatga olgan holda, ma'muriy ishlarni yuritishda prokuror nazoratini yanada takomillashtirish yuzasidan quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

Birinchidan, O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksiga shaxsning erkinligi cheklanishi bilan bog'liq bo'lgan (ma'muriy qamoq, ma'muriy tarzda chiqarib yuborish) sanksiyalar ko'zda tutilgan ishlarni sudlarda ko'rib chiqishda prokurorning ishtirokini majburiy qilib belgilovchi norma kiritilishi maqsadga muvofiq. Bu jarayonda tortishuvchanlik tamoyilini to'liq ta'minlashga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, ma'muriy idoralar faoliyatiga keng joriy etilayotgan "E-Ma'muriy ish" tizimida prokurorning masofaviy nazorat qilish imkoniyatlarini

yanada kengaytirish lozim. Bunda tizim ichida inson omilisiz huquqbuzarlikni noto'g'ri saralash yoki dalillar yetishmasligini avtomatik ravishda prokuror e'tiboriga havola etuvchi "raqamli filtrlar" (indikatorlar) mexanizmini yaratish zarur.

Uchinchidan, ma'muriy yurisdiksiya organlarining qarorlari ustidan prokuror tomonidan keltiriladigan protestning ijro etilishi muddatlari va tartibini aniq reglamentatsiya qilish, xususan, asossiz va qonunga xilof ravishda rasmiylashtirilgan bayonnomalar hamda qarorlarni bekor qilish vakolatini faqat sudlarga emas, muayyan toifadagi ishlarda yuqori turuvchi prokurorlarga ham berish amaliyotini ko'rib chiqish taklif etiladi.

Xulosa qilib aytganda, prokuror nazorati institutini zamonaviy voqelik va raqamli huquq talablari asosida moslashtirish, ma'muriy majburlov choralari qo'llashda qonuniylik va inson huquqlari himoyasini mutlaq darajaga ko'tarish imkonini beradi.

REFERENCES:

1. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi. [Elektron resurs] // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 01.03.2026-y., 03/26/894/0112-son. – URL: <https://lex.uz>.
2. O'zbekiston Respublikasining "Prokuratura to'g'risida"gi Qonuni. [Elektron resurs] // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 15.02.2025-y., 03/25/712/0125-son. – URL: <https://lex.uz>.
3. Ismoilov Sh. A. Ma'muriy huquqbuzarliklar profilaktikasida huquqni muhofaza qiluvchi organlarning o'zaro hamkorligi: Yuridik fanlar doktori (DSc) diss. avtoref. – Toshkent: O'zR IIV Akademiyasi, 2023. – 72 b.
4. Yangibayev A.K. Ichki ishlar organlari faoliyatini raqamlashtirish sharoitida ma'muriy bayonnomalarni rasmiylashtirishning o'ziga xos xususiyatlari // O'zbekiston qonunchiligi tahlili. – Toshkent, 2025. – № 4. – B. 45-51.

SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository

5. Xudoyberdiyev A.A. Ma'muriy ishlarni yuritish kafolatlari va huquqni qo'llash amaliyoti // Huquq va burch. – Toshkent, 2024. – № 9. – B. 28-34.

[6] Botirov V.N. O'zbekiston Respublikasida jamoat tartibini saqlashda ma'muriy majburlov choralarini qo'llash amaliyotini takomillashtirish. – Monografiya. – Toshkent: TDYUU nashriyoti, 2022. – 180 b.

Contact: 99 826 99 56

